

Sygn. akt III Ua 13/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 czerwca 2014r.

Sąd Okręgowy w Ostrołęce III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Teresa Suchcicka
Sędziowie:	SSO Grażyna Załęska-Bartkowiak (spr.) SSR del. do SO Monika Obrębska
Protokolant:	sekretarz sądowy Emilia Kowalczyk

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 16 czerwca 2014r. w O.

sprawy z odwołania R. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w P.

o zwrot nienależnie pobranego zasiłku chorobowego

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Rejonowego w Ostrołęce

z dnia 11 marca 2014r. sygn. akt IV U 154/11

orzeka:

oddala apelację.

Sygn. akt III Ua 13/14

UZASADNIENIE

R. S. odwołał się od decyzji z dnia 08.07.2011r., którą Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P. zobowiązał go do zwrotu nienależnie pobranego zasiłku chorobowego wraz z odsetkami w łącznej kwocie 14.972,25 zł.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania.

Sąd Rejonowy w Ostrołęce wyrokiem z dnia 11.03.2014r. zmienił częściowo zaskarżoną decyzję i ustalił, że R. S. nie ma obowiązku zwrotu odsetek od nienależnie pobranego zasiłku chorobowego w kwocie 1.144,83zł. Natomiast w pozostałym zakresie odwołanie oddalił.

Powyższy wyrok Sąd Rejonowy oparł na następujących ustaleniach faktycznych i prawnych:

R. S. w związku ze stanem swojego zdrowia, zwrócił się do organu rentowego o ustalenie prawa do zasiłku chorobowego za okresy orzeczonej niezdolności do pracy.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych w drodze decyzji przyznał odwołującemu prawo do zasiłku chorobowego za okresy od dnia 12.10.2008r. do dnia 21.10.2008r., od dnia 26.11.2010r. do dnia 22.12.2010r., od dnia 11.03.2011r. do dnia 31.03.2011r. oraz od dnia 19.04.2011r. do dnia 30.04.2011r.

R. S. w dniach: 17.10. 2008r., 17.12.2010r., 28.03.2011r. oraz 27.04.2011r. uczestniczył jako członek w posiedzeniach Rady Nadzorczej Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o. w P..

Decyzją z dnia 08.06.2011r. organ rentowy odmówił odwołującemu wypłaty zasiłku za okres od dnia 19.04.2011r. do dnia 5.05.2011r. Sąd Rejonowy w Ostrołęce IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 08.08.2013r. wydanym w sprawie o sygn. akt IV U 107/11 oddalił odwołanie R. S. od tej decyzji. Wyrokiem Sądu Okręgowego w Ostrołęce z dnia 9 grudnia 2013r. oddalono apelację odwołującego od orzeczenia Sądu I instancji.

Zaskarżoną decyzją z dnia 08.07.2011r. ZUS zobowiązał odwołującego do zwrotu nienależnie pobranego zasiłku chorobowego za okresy od dnia 12.10.2008r. do dnia 21.10.2008r., od dnia 26.11.2010r. do dnia 22.12.2010r., od dnia 11.03.2011r. do dnia 31.03.2011r. oraz od dnia 19.04.2011r. do dnia 30.04.2011r. Należność główna wynosiła 13.827,42zł, natomiast odsetki wynosiły 1.144,83zł.

Sąd Rejonowy ustalił, że odwołujący we wskazanych powyżej okresach orzeczonej niezdolności do pracy brał udział w posiedzeniach Rady Nadzorczej. W związku z pełnieniem funkcji członka Rady Nadzorczej otrzymywał on comiesięczne świadczenie pieniężne, stanowiące formę wynagrodzenia za wykonywanie obowiązków związanych z pełnieniem tej funkcji. R. S. nie kwestionował tej okoliczności wskazując dodatkowo, iż w posiedzeniach Rady Nadzorczej brał udział także podczas przerw na turnusie rehabilitacyjnym.

W ocenie Sądu I instancji okoliczności te uzasadniają twierdzenie, iż w okresie orzeczonej niezdolności do pracy R. S. wykonywał „inną pracę zarobkową”. Tym samym w myśl art.17 ust.1 ustawy z dnia 25.06.1999r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (tekst jedn. Dz.U.z 2014, poz.159) - odwołujący utracił prawo do zasiłku chorobowego za cały okres tego zwolnienia.

W konsekwencji Sąd Rejonowy wskazał, że art. 84 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych, nakłada na ubezpieczonego obowiązek zwrotu nienależnie pobranego świadczenia wraz z odsetkami w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego.

W ocenie Sądu I instancji, zasadne było uwzględnienie odwołania jedynie w przedmiocie braku podstaw do zapłaty odsetek od nienależnie pobranego świadczenia. Sąd Rejonowy powołał się na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2010r. (I UK 210/09), z którego wynika, że nie ma żadnych podstaw do stosowania przepisów prawa cywilnego (o bezpodstawnym wzbogaceniu lub czynnie niedozwolonym) do oceny wymagalności nienależnie pobranego świadczenia. Określenia od kiedy należą się odsetki od świadczeń z ubezpieczenia społecznego, także od świadczeń podlegających zwrotowi, należy poszukiwać w prawie ubezpieczeń społecznych a nie w prawie cywilnym. Sąd Najwyższy zauważył, iż świadczenia z ubezpieczeń społecznych przyznawane są w decyzji administracyjnej i na podstawie tej decyzji są wypłacane. Biorąc pod uwagę to stwierdzenie, nie można uznać, że świadczenie pobrane na podstawie wydanej przez organ rentowy decyzji podlegało zwrotowi w dacie wypłaty, choćby w istocie nie istniały przesłanki do jej przyznania. Decyzja o przyznaniu tego świadczenia wciąż istniała bowiem w obrocie prawnym. Świadczenia nienależnie pobrane podlegają zwrotowi w oparciu o powołane przepisy dopiero w chwili wydania przez organ rentowy prawomocnej decyzji w tej kwestii.

Sąd Rejonowy podzielił powyższe ustalenia, wskazując dodatkowo, iż momentem od którego roszczenie o nienależnie pobrane świadczenie staje się wymagalne jest chwila uprawomocnienia się decyzji zawierającej zobowiązanie do jego zwrotu. Decyzja administracyjna staje się prawomocna, gdy nie przysługują od niej środki odwoławcze lub gdy droga zaskarżenia została wyczerpana. Zgodnie z tymi ustaleniami - dopiero od momentu, gdy roszczenie stało się

wymagalne, można żądać odsetek. Tym samym brak jest podstaw prawnych do obciążania odwołującego odsetkami za okres sprzed wydania decyzji, jak to uczynił organ rentowy w jej treści. Wobec powyższego Sąd Rejonowy uznał, że uzasadniona jest zmiana decyzji w części dotyczącej naliczenia odsetek za okres poprzedzający wydanie decyzji o zwrocie nienależnie pobranego zasiłku.

Apelację od powyższego wyroku wniósł organ rentowy. Zaskarżył wyrok w części dotyczącej pkt 1, zarzucając mu naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art.84 ust.1 ustawy z dnia 13.10.1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez uznanie, iż odwołujący się nie jest zobowiązany do zapłaty odsetek w kwocie 1.144,83zł od nienależnie pobranego zasiłku chorobowego, wyliczonego w zaskarżonej decyzji.

W konkluzji organ rentowy wniósł o zmianę wyroku w zaskarżonej części poprzez oddalenie odwołania.

W uzasadnieniu apelacji organ rentowy stwierdził, że z wykładni literalnej przepisu art. 84 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych wynika, że zawarte w nim odesłanie do zasad prawa cywilnego nie dotyczy jedynie odsetek ale i całego nienależnie pobranego świadczenia. A zatem odesłanie do zasad prawa cywilnego dotyczyć będzie także zwrotu nienależnego świadczenia z ubezpieczeń społecznych i w prawie cywilnym należy poszukiwać zasad, na jakich organ rentowy określi obowiązek zwrotu dotyczący osoby, która pobrała nienależne świadczenie, w tym także obowiązek zwrotu odsetek. Tym samym błędnym jest zdaniem organu rentowego przyjęcie, iż odwołanie do zasad prawa cywilnego może dotyczyć jedynie odsetek.

Organ rentowy wskazuje, że świadczenie nienależnie pobrane jest świadczeniem nienależnym. Świadczenie uzyskane przez ubezpieczonego mu się nie należało, a zatem było świadczeniem nienależnym na podstawie art. 138 ust. 2 ustawy o FUS.

Zgodnie z art. 68 ust. 1 lit. b ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, określającym zakres działania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, organ rentowy ustala prawo do świadczeń z ubezpieczenia społecznego, a następnie świadczenie to wypłaca. W tych sprawach wydaje decyzje o charakterze deklaratoryjnym, ponieważ Zakład Ubezpieczeń Społecznych jedynie stwierdza, czy spełnione zostały przesłanki do nabycia określonego prawa, w przypadku ubezpieczonego te określone w ustawie o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Muszą być one spełnione łącznie w chwili orzekania przez organ rentowy o prawie ubezpieczonego do wnioskowanego świadczenia.

Jeśli prawo do świadczenia przysługuje z mocy ustawy, to niespełnienie przesłanek do uzyskania świadczenia powoduje, że z mocy ustawy ubezpieczony nie nabywa prawa do świadczenia. To powoduje, że świadczenie jest nienależne już w chwili jego wypłaty, ponieważ ubezpieczony nigdy nie nabył do niego prawa. Tym samym prawidłowe jest stwierdzenie, że nienależnie pobrane świadczenie podlegać będzie zwrotowi już od chwili wypłaty, skoro zostało uzyskane pomimo wykorzystania zwolnienia w sposób niezgodny z jego celem. Winno podlegać zwrotowi razem z odsetkami naliczonymi począwszy od jego wypłaty, gdyż odsetki nie mają charakteru samodzielnego, lecz uboczny względem świadczenia głównego a obowiązek ich zapłaty jest wprost pochodną obowiązku zapłaty owego świadczenia.

Prawidłowość powyższej wykładni przepisu art. 84 ust. 1 ustawy o sus potwierdza zdaniem organu rentowego przepis art. 84 ust.4, którego brzmienie jednoznacznie wskazuje, iż powinien być on rozumiany nie inaczej, jak tylko, iż deklaratoryjną decyzją organ ustali kwoty nienależnie pobranych świadczeń oraz kwoty odsetek i kosztów upomnienia, które podlegać będą egzekwowaniu we wskazany tam sposób.

W tej wykładni przepisu mieści się również ust. 11 art. 84, który określa sytuacje, w jakich nienależnie pobrane świadczenie będzie podlegać zwrotowi bez odsetek, a mianowicie wtedy, gdy osoba pobierająca świadczenie powiadomiła organ rentowy o zajściu okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczenia albo wstrzymanie ich wypłaty, a mimo to świadczenia były nadal wypłacane.

W przypadku podzielenia stanowiska zaprezentowanego w zaskarżonym wyroku przepis art. 84 ust. 1 określający także obowiązek zwrotu odsetek od nienależnie pobranego świadczenia byłby w tym zakresie przepisem martwym, co przeczyłoby zasadzie racjonalnego ustawodawcy.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest niezasadna i została oddalona.

Apelacja dotyczyła wyroku w części stwierdzającej, iż odwołujący R. S. nie jest zobowiązany do zwrotu odsetek od kwoty nienależnie pobranego zasiłku chorobowego a naliczonych za okres od dnia wypłacenia świadczenia, do dnia wydania decyzji zobowiązującej do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia w kwocie 1.144,83zł.

Sąd Rejonowy w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku przedstawił swoje stanowisko w przedmiocie obowiązku uiszczania odsetek od nienależnie pobranego świadczenia – zasiłku chorobowego i okresu, za który mogą być żądane odsetki. Sąd I instancji stanął na stanowisku, iż ZUS nie może żądać odsetek za okres poprzedzający datę wydania decyzji o zwrocie nienależnie pobranego świadczenia. Sąd Rejonowy powołał się w tym zakresie na poglądy Sądu Najwyższego zawarte w wyrokach z dnia 3 lutego 2010r. I UK 210/09 (LEX nr 585713). Także Sąd Okręgowy w/w wyrok aprobuje w całości i podziela w całości zawartą w nim argumentację prawną. Ponieważ zaś Sąd Rejonowy przedstawił tę argumentację, Sąd Okręgowy nie musi jej powtarzać, gdyż podziela ją w całości.

Sąd Okręgowy nie podziela natomiast przedstawionej w apelacji odmiennej interpretacji art. 84 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Wskazać bowiem należy, że Sąd Najwyższy w w/w wyroku podniósł, iż świadczenia z ubezpieczeń społecznych są przyznawane w drodze decyzji administracyjnych i na podstawie decyzji administracyjnych są wypłacane. Nie można zatem utrzymywać, że świadczenia wypłacone na podstawie pozostającej w obrocie prawnym decyzji administracyjnej jako nienależne podlegały zwrotowi w dacie wypłaty, choćby przesłanki przyznania świadczenia w rzeczywistości nie istniały lub odpadły. Świadczenia w myśl art. 84 ustawy systemowej i art. 138 ustawy o emeryturach i rentach uważane za nienależne podlegają zwrotowi dopiero wtedy, gdy organ rentowy wyda stosowną decyzję administracyjną. „Żądanie zwrotu” nienależnie pobranego świadczenia następuje przez doręczenie dotyczącej tego decyzji i z tą chwilą następuje też wymagalność roszczenia o odsetki, gdyż od tej chwili dłużnik pozostaje w opóźnieniu ze spełnieniem świadczenia głównego.

Zwrócić trzeba uwagę, że w sprawie I UK 210/09 organ rentowy zgłaszał zarzut naruszenia prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 84 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych polegającą na przyjęciu, że termin zwrotu nienależnie pobranego świadczenia następuje po wezwaniu do jego zwrotu, zamiast, że wynika z właściwości zobowiązania co oznacza, że ubezpieczony jest zobowiązany do zwrotu z momentem pobrania nienależnego świadczenia, bez konieczności wzywania go do jego zwrotu. Wydając wyrok z dnia 3 lutego 2010r. Sąd Najwyższy nie podzielił tego zarzutu.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy uznał, że wyrok Sądu Rejonowego jest prawidłowy i dlatego na podstawie art. 385 kpc oddalił apelację organu rentowego.